

J. V. TALLQVIST: *Merkantilistiska banksedelteorier*. Helsingfors 1920. 202 S.

Det er bekendt, at der ofte, selv for den, der selv vil være ortodoks, er mere at lære af Kæfterne end af de ortodokse. Ogsaa paa det økonomiske Omraade kan det være særdeles oplysende at blive stillet over for Vildfarelser, som Fortidens økonomiske Tænkning har gjort sig skyldig i. For det første kan man være sikker paa, at de samme Vildfarelser gaar igen eller vil komme til at gaa igen hos Mennesker, der ikke gennem møjsommeligt Tankearbejde er naaet frem til en dybere Indsigt. Men dernæst faar man sit Syn for det rette skærpet, naar man stilles over for det fejle. Der foregaar i Læserens Hjerne noget af den samme Udvikling, som er foregaaet inden for hele Menneskeslægten, idet den gradvis opdagede den rette Sammenhæng under Kamp med Vildfarelserne.

Den foreliggende Bog er i det væsentlige et Udsnit af de menneskelige Vildfarelsers Historie. Den fremstiller de fejlagtige Penge- og Banksedelteorier i Merkantilismens Tidsalder. Men i øvrigt giver den i Modsætning til mange Bøger mere, end Titelen lyder paa. Her er ikke blot et fyldigt Uddrag af den merkantilistiske Tids økonomiske Skrifter. Men her er ogsaa en positiv Fremstilling af Banksedlernes Teori, som i sin Kortfattedhed forekommer mig mønstergyldig. Og i andet Kapitels § 4 giver Forfatteren et Indlæg i det meget omstridte Spørgsmaal om Seddelmængdens og Prisniveauets indbyrdes Afhængighed, hvori han med sjælden Klarhed sætter hver Ting paa sin rette Plads. Han afviser baade den ene Ensidighed, som vil finde Aarsagerne til Prisforandring i Produktionsforholdene alene, og den modsatte, der betragter Pengemængdens Førogelse som den eneste Aarsag til Prisstigning.

I det hele udmærker Fremstillingen sig ikke blot ved at tage mange Enkeltheder med, men ogsaa ved at give klare Overblik. Paa et enkelt Sted aabner der sig endog

J. V. TALLQVIST: *Merkantilistiska banksedelteorier*. Helsingfors 1920. 202 S.

Det er bekendt, at der ofte, selv for den, der selv vil være ortodoks, er mere at lære af Kæfterne end af de ortodokse. Ogsaa paa det økonomiske Omraade kan det være særdeles oplysende at blive stillet over for Vildfarelser, som Fortidens økonomiske Tænkning har gjort sig skyldig i. For det første kan man være sikker paa, at de samme Vildfarelser gaar igen eller vil komme til at gaa igen hos Mennesker, der ikke gennem møjsommeligt Tankearbejde er naaet frem til en dybere Indsigt. Men dernæst faar man sit Syn for det rette skærpet, naar man stilles over for det fejle. Der foregaar i Læserens Hjerne noget af den samme Udvikling, som er foregaaet inden for hele Menneskeslægten, idet den gradvis opdagede den rette Sammenhæng under Kamp med Vildfarelserne.

Den foreliggende Bog er i det væsentlige et Udsnit af de menneskelige Vildfarelsers Historie. Den fremstiller de fejlagtige Penge- og Banksedelteorier i Merkantilismens Tidsalder. Men i øvrigt giver den i Modsætning til mange Bøger mere, end Titelen lyder paa. Her er ikke blot et fyldigt Uddrag af den merkantilistiske Tids økonomiske Skrifter. Men her er ogsaa en positiv Fremstilling af Banksedlernes Teori, som i sin Kortfattedhed forekommer mig mønstergyldig. Og i andet Kapitels § 4 giver Forfatteren et Indlæg i det meget omstridte Spørgsmaal om Seddelmængdens og Prisniveauets indbyrdes Afhængighed, hvori han med sjælden Klarhed sætter hver Ting paa sin rette Plads. Han afviser baade den ene Ensidighed, som vil finde Aarsagerne til Prisforandring i Produktionsforholdene alene, og den modsatte, der betragter Pengemængdens Førogelse som den eneste Aarsag til Prisstigning.

I det hele udmærker Fremstillingen sig ikke blot ved at tage mange Enkeltheder med, men ogsaa ved at give klare Overblik. Paa et enkelt Sted aabner der sig endog

et omfattende Perspektiv ud over Menneskeslægtens Historie. Efter at Forfatteren har givet en foreløbig Fremstilling af de vidtdrevne Forhaabninger om en rigelig Seddeludstedelses Velsignelser, som næredes af visse merkantilistiske Forfattere, kommer han (S. 29) ind paa en Sammenligning med de lignende højtflyvende Forventninger, som andre økonomiske Teoriers Talsmænd har stillet til det, der nu for dem var Universalmidlet. Merkantilismens Bestræbelser for ved Statens Indgriben at faa det nationale økonomiske Liv til at blomstre, Liberalismens Arbejde for at løse Baandene for Individernes frie Samarbejde, Socialismens Konstruktion af et nyt Samfund med forandrede Produktionsvilkkaar og en ny Besiddelsesret, alle har de af deres Tilhængere været sammenknyttede med optimistiske Drømme om Menneskelykke. Ved den Maade, hvorpaa Forfatteren udkaster denne Sammenligning, trænger denne Forestilling sig ind paa Læseren, at det ved alle disse Teorier til syvende og sidst mindre har drejet sig om at vinde objektive Midler til Menneskeslægtens Fremgang end om at give den subjektive Trang til Drømme om Menneskelykke frit Løb.

Om Forfatteren har faaet alle de Anskuelser med, som med Hensyn til Banksedlerne er fremsat i Merkantilismens Tidsalder og den nærmeste Tid før, derom kan nærværende Anmelder ikke dømme. Men i al Fald faar man under Læsningen Indtrykket af, at der bag ved Indsamlingen af Stoffet og dets Tilrettelægning ligger et stort Arbejde. Det kan vist ikke undgaas, at man i en Bog med saa mange Citater undertiden kan trættes noget. Men man føres bestandig fra denne Vandring, hvor man har ondt ved at se Skoven for de enkelte Træer, til saadanne Udsigtspunkter, hvorfra man kan faa et Helhedsoverblik. Vi ser, hvorledes de tilgrundliggende Anskuelser skifter inden for det lange Tidsrum. Efter en Tid, hvor man baserer Pengenes Værdi paa Fyrstens Villie, kommer en anden, hvor man er ved at faa den rigtige Opfattelse, at Værdien i sidste Instans

beror paa de tilgrundliggende Mønters Stof. Men saa trænger Naturretstidens Yndlingstanke om Samfundskontrakten sig ogsaa ind paa dette Omraade, saa at den almindelige Opfattelse bliver, at Penge og Banksedler har deres Værdi fra en Overenskomst mellem Samfundets Medlemmer. Endelig ser man i Slutningen af Bogen, hvorledes Fysiokraterne og Adam Smith faar Tænkningen om disse Spørgsmaal ind i et forholdsvis sundt Leje.

Fortalen omtaler, at nærværende Arbejde kun er en af Frugterne af Forfatterens Sysselsættelse med Kreditens økonomiske Natur. Man kan da forhaabentlig se hen til en fremtidig Berigelse af de nordiske Landes økonomiske Litteratur med et eller flere Værker, der aabner lignende klare Overblik som denne Bog.

Even Marstrand.

THOROLF WINTER-HJELM: **Pengenes Socialisering og Kapitalrentens Avskaffelse.** Kristiania 1920. 210 S.

I en Tid, hvor Socialisering er et af de mest gængse Slagord, undrer det ikke at træffe det i Forbindelse med bestandig nye Genitiver. Dog kan det maaske virke overraskende eller i al Fald ikke straks være klart for Tanken, hvor man egentlig skal hen, naar der er Tale om Pengenes Socialisering. Ordet plejer at bruges i Forbindelse med forskellige Erhverv eller Virksomheder: Kulgrubernes Socialisering, Sukkerindustriens Socialisering, Livsforsikringsvirksomhedens Socialisering o. s. v. Men Pengenes Socialisering lyder helt anderledes. Pengeproduktionens Socialisering kan der aabenbart ikke menes. Thi det er vel den af alle Virksomheder, der først er blevet overtaget af Staten, og som den selv i den vildeste Manchesterperiode i Reglen ikke har villet give Afkald paa.